

แนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง
สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย

Guidelines for academic administration of the Lum naming zone District Learning
Encouragement Center, under the Chiang Rai Office of Learning Encouragement

อมรรัตน์ ตันเส้า¹, ไพโรภ รัตนชวงค์², พูนชัย ยาวีราช³

Amornrat Tunsao¹, Pairop Rattanachuwong², Phoonchai Yawirach³

Corresponding Author E-mail: tunsaoa@gmail.com

Received: 2024-02-25; Revised: 2024-03-25; Accepted: 2025-01-30

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ 2) ศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการ และ 3) เสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ จำนวน 5 คน ข้าราชการครู จำนวน 9 คน ครูอาสาสมัคร จำนวน 29 คน ครู กศน.ตำบล จำนวน 30 คน และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 9 คน รวมจำนวน 82 คนโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.943 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และการวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ($\mu = 4.08$, $\sigma = 0.41$) 2) การปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการ (1) จัดทำหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการ (2) นิเทศติดตามผลการจัดการเรียนรู้ (3) นำเทคโนโลยีมาใช้ในการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน (4) เผยแพร่ผลการวิจัยในช่องทางหลากหลาย (5) นิเทศด้วยวิธีการที่หลากหลาย 3) แนวทางการบริหารงานวิชาการ (1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา วิเคราะห์หลักสูตร กำหนดโครงสร้างเนื้อหา นิเทศ และนำผลมาปรับปรุง (2) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา วางแผน ดำเนินการนิเทศและสะท้อนผล (3) ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน วางแผน พัฒนาเครื่องมือ ตรวจสอบและปรับปรุง (4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวบรวมผลการวิจัย นิเทศและนำไปปรับปรุง (5) การนิเทศการศึกษา วางแผน จัดทำเครื่องมือ ดำเนินการนิเทศ และปรับปรุง

คำสำคัญ: แนวทาง, การบริหารงานวิชาการ, ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

² Student in Master of Education Degree, Program in Educational Administration, Chiang rai Rajabhat University

³ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

² Major Advisor, Faculty of Education, Chiang rai Rajabhat University

³ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

³ Co-Advisor, Faculty of Education, Chiang rai Rajabhat University

Abstract

Study the current state of academic administration, 2) study the excellent practices in academic administration, and 3) propose guidelines for the Lum naming zone District Learning Encouragement Center, under the Chiang Rai Office of Learning Encouragement. This research employed a mixed-methods approach. The population of the study consisted of 82 administrators, teachers, and educational personnel from the centers, who were purposively selected. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.943. Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis. The research results were found as follows;

1) The overall state of academic administration was at a high level. The highest mean score was in the area of measurement, evaluation, and transfer of learning outcomes. ($\mu = 4.08$, $\sigma = 0.41$) 2) excellent practices in academic administration (1) Developing a curriculum that is aligned with the needs of the community. (2) Monitoring and evaluating learning outcomes and providing feedback. (3) Using technology for measurement, evaluation, and transfer of learning outcomes. (4) Disseminating research results through various channels. (5) Providing diverse and context-appropriate instructional supervision. 3) guidelines for academic administration (1) Developing a curriculum that is aligned with the needs of the community. (2) Monitoring and evaluating learning outcomes and providing feedback. (3) Using technology for measurement, evaluation, and transfer of learning outcomes. (4) Disseminating research results through various channels. and (5) Providing diverse and context-appropriate instructional supervision.

Keywords: Guidelines, Academic administration, Learning Encouragement Center

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ช่วยให้คนมีความรู้ ทักษะ และความสามารถที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปรับปรุงการศึกษาของชาติ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ เพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพ พร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก ดังนั้น รัฐบาลได้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลสังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 การจัดการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริงนั้นต้องเป็นการจัดการศึกษาที่เกื้อกูลต่อชีวิตจริง สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตเศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละท้องถิ่น การศึกษาจึงต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เป้าหมายของการจัดการศึกษาคือการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนต้องวางแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินให้สอดคล้องกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปสู่การประเมินความรู้ความสามารถในการใช้ภาษา สามารถประเมินได้จากการรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทั้งในขณะผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่จำลองขึ้นมาและผู้เรียนได้ปฏิบัติตามสภาพจริงได้เป็นอย่างดี พร้อมกับการประเมินที่สะท้อนความรู้ความสามารถ ประเมินพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 1-2)

การบริหารงานวิชาการ เป็นงานหลักในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และความสามารถที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาตนเอง ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน การวางแผนบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องมีผู้เกี่ยวข้องจะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาของตนและรู้จักวางแผนยุทธศาสตร์ให้ครอบคลุมการบริหารงาน 4 งาน โดยมีงานวิชาการเป็นงานหลัก ส่วนงาน

อื่น ๆ เป็นงานสนับสนุนส่งเสริมให้งานวิชาการบรรลุจุดหมายได้ดียิ่งขึ้น มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จความสามารถของผู้บริหาร และคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (นุชรี เนียมรัตน. 2562: 22) งานวิชาการจึงเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหารในการบริหารงานวิชาการซึ่งงานหลักของสถานศึกษาคือการจัดมวลประสบการณ์การจัดองค์ความรู้ความสามารถเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเพื่อนำทักษะที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและเพื่อใช้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ จำนวน 5 อำเภอ ได้แก่ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอเวียงแก่น ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอเชียงของ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอขุนตาล ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอเทิง และศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอพญาเม็งราย ซึ่งเป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย กรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 มาตรา 6 ได้แก่ การเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง และการเรียนรู้เพื่อคุณวุฒิตามระดับ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2566) และจากรายงานผลการนิเทศติดตามผลการจัดการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย ประจำปี 2565 พบว่า การดำเนินงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ยังมีจุดที่ควรพัฒนาอีกมาก โดยเฉพาะการดำเนินงานด้านวิชาการที่ยังไม่มีความชัดเจนและประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู การแนะแนวการศึกษา การติดตามนักศึกษาให้เป็นทิศทางเดียวกัน และเป็นปัจจุบัน ในการพัฒนาผู้เรียนสถานศึกษาควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกับครูอย่างครอบคลุมทุกเป้าหมาย เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีผู้สำเร็จการศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนด ผู้เรียนจบหลักสูตรตามเป้าหมายที่กำหนด 4 ภาคเรียน ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนนั้น พบว่า ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาที่ต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาภาษาไทย และวิชาภาษาอังกฤษ เป็นต้น ให้มีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น โดยครูควรมีการวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 เรื่อง ตลอดจนนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น และสถานศึกษาควรวางแผนพัฒนาคุณภาพการบริหารการศึกษาในด้านการบริหารความเสี่ยง เพื่อลดผลความเสียหายที่จะส่งผลกระทบต่อสถานศึกษา ครู ผู้เรียน ผู้รับบริการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงราย. 2565)

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา เพื่อให้การบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย ตามขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการนิเทศการศึกษา นอกจากนี้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ยังสามารถเป็นข้อมูลสำหรับสถานศึกษาอื่น เพื่อนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอในสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย

การทบทวนวรรณกรรม

การบริหารงานวิชาการ

1. ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

วิมล เดชะ (2559: 18) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาอาศัยหลักแห่งประสิทธิภาพ และหลักแห่งประสิทธิผล และเน้นในเรื่องการจัดทำหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ อาศัยความร่วมมือของชุมชนและสังคม มีการสร้างเครือข่าย โดยมุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐานตามเงื่อนไขและข้อกำหนดด้วยการกำกับติดตามแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และทำการประเมินผลการดำเนินงานตามกิจกรรม เพื่อเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติงานตามกิจกรรมต่าง ๆ

นุชรี นิยมรัตน์ (2562: 10) กล่าวว่า ความหมายของการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกประเภทในสถานศึกษา เป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารและทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญ เป็นงานที่เกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ ความสามารถของผู้บริหาร และคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

ณพพรชกรณ์ ชัยพรม (2565: 16) ได้กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน โดยผ่านกระบวนการแสวงหาความรู้ การวิจัย การประชุม เริ่มตั้งแต่กำหนดนโยบาย วางแผนการดำเนินงานร่วมกัน การปรับปรุง การพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยที่ผู้เรียนจะต้องได้รับประโยชน์สูงสุด และการบริหารงานวิชาการถือเป็นงานที่มีความสำคัญกว่างานบริหารอื่น ๆ ในโรงเรียน

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติกิจกรรมตามขอบข่ายงานบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการนิเทศการศึกษา เพื่อบูรณาการให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ บรรลุตามวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการมีขอบข่ายงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีขอบข่ายครอบคลุมหลายด้าน อันจะก่อให้เกิด ประโยชน์ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพแก่ผู้เรียน ซึ่งสามารถสรุปขอบข่ายของงานวิชาการ 5 ด้าน ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา โดยมีการวางแผนการใช้หลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรเพื่อกำหนดโครงสร้างหลักสูตร จัดทำรายวิชา คำอธิบายรายวิชา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ นำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ การนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา และประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ตลอดจนนำผลการประเมินปรับปรุงหรือพัฒนาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

2. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนมีการวัดผลประเมินผลอย่างเป็นระบบ และนิเทศติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ครูนำผลไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพต่อไป

3. การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง กระบวนการทดสอบความรู้ความสามารถของผู้เรียน แต่งตั้งคณะกรรมการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การกำหนดระเบียบ แนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน และส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง ตลอดจนการเทียบโอนความรู้ทักษะประสบการณ์ผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง การที่ผู้บริหารสนับสนุนส่งเสริมงานวิชาการเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการกำหนดนโยบาย แผน และแนวทางการใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีการจัดทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตลอดจนมีการรวบรวมและเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5. การนิเทศการศึกษา หมายถึง การดำเนินการร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้บริหารนิเทศอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เป็นไปตามขั้นตอนของการทำงาน คือ มีการวางแผนการนิเทศ แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา จัดทำแผนการนิเทศ การดำเนินการนิเทศด้วยวิธีการที่หลากหลาย สรุปผลการนิเทศภายในสถานศึกษา และการนำผลการนิเทศไปใช้ในการดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา

การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)

การปฏิบัติที่เป็นเลิศ หมายถึง วิธีปฏิบัติหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ดีที่สุดของสถานศึกษาในด้านการบริหารงานวิชาการ ที่ทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จหรือนำไปสู่ความเป็นเลิศตามเป้าหมาย เป็นที่ยอมรับและมีผลงานเป็นที่ปรากฏชัดเจน

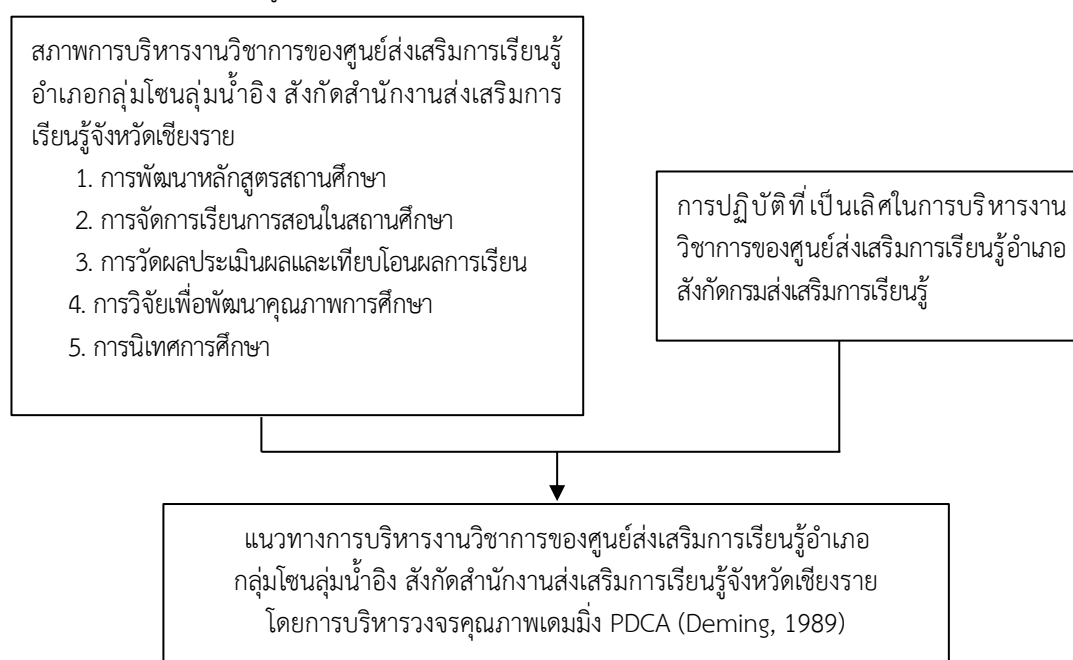
การบริหารงานตามวงจรคุณภาพ PDCA

หลักการของวงจรคุณภาพ (PDCA) เดมมิ่ง (Deming, 1989) หมายถึง กระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้เกิดการปรับปรุงงานและการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นการวางแผน (Plan) หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายและแนวทางการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ขั้นการปฏิบัติตามแผน (Do) หมายถึง การดำเนินการตามแผนที่ได้กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
3. ขั้นการติดตามประเมินผล (Check) หมายถึง กระบวนการตรวจสอบว่ากิจกรรมหรือโครงการเป็นไปตามแผนงานและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่
4. ขั้นการแก้ไขปรับปรุง (Act) หมายถึง กระบวนการปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดกรอบแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย โดยเขียนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย

ประชากร

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ จำนวน 5 คน ข้าราชการครู จำนวน 9 คน ครูอาสาสมัคร จำนวน 29 คน ครู กศน.ตำบล จำนวน 30 คน และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 9 คน รวมจำนวน 82 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) เกี่ยวกับ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน

2. ตอนที่ 2 สภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ที่ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับ ขอบข่ายด้านการบริหารงานวิชาการ จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 3) การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 5) การนิเทศการศึกษา

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถาม เรื่อง สภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง ที่ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับขอบข่ายด้านการบริหารงานวิชาการ จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 3) การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 5) การนิเทศการศึกษา

3. นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและภาษา จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

4. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พิจารณาความสอดคล้องและความเหมาะสมของข้อคำถามรายข้อกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (Item Objective Congruence: IOC) พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 ขึ้นไป

5. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชากรจำนวน 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ไม่ได้เป็นบุคลากรในศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง นำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมได้ไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ ได้เท่ากับ 0.943

วิธีรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เพื่อก่อนหนังสือถึงผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษา

2. ส่งแบบสอบถามไปยังประชากรที่ให้ข้อมูล โดยการส่งแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง/โดยจัดทำแบบสอบถามในรูปแบบของ Google Form เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามตามระยะเวลาที่กำหนด

3. สรุปผลการตอบแบบสอบถามของประชากร และนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ บันทึกผลและนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามไปยังประชากรที่ให้ข้อมูล จำนวน 82 ชุด และเก็บรวบรวมคืนได้จำนวน 82 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน โดยการวิเคราะห์ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2. ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับ สภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ กลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย ด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences: SPSS) โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ได้จากวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) รวมจำนวน 6 คน ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอพาน 2) ข้าราชการครู ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอพาน 3) ครู กศน.ตำบล ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอพาน 4) ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอป่าแดด 5) ข้าราชการครู ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอป่าแดด 6) ครู กศน.ตำบล ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอป่าแดด

เกณฑ์ในการพิจารณาเลือกสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการ ดังนี้ 1) เป็นสถานศึกษาที่มีจำนวนผู้เข้าสอบวัดผลสัมฤทธิ์ปลายภาคเรียน ร้อยละ 80 ขึ้นไป 2) เป็นสถานศึกษาที่มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน (N-NET) ผ่านเป้าหมายขั้นสูง และ 3) เป็นสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ.

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) มี 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เกี่ยวกับ ชื่อ-สกุล เพศ อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน และวุฒิการศึกษา

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาแนวทางการสร้างแบบบันทึกการสัมภาษณ์
2. จัดทำร่างหัวข้อประเด็นการสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมตรงตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ในสังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ ตามเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกสถานศึกษาที่กำหนดไว้

3. นำร่างแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และภาษาที่ใช้

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะ และให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

5. นำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่อไป

วิธีรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ถึง ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอพาน และอำเภอป่าแดด สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. เตรียมแบบสัมภาษณ์ รวมทั้งคู่มือประกอบการสัมภาษณ์และส่งแบบสัมภาษณ์ไปให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ศึกษาก่อนวันสัมภาษณ์

3. ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เกี่ยวกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู และครู กศน.ตำบล ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอพาน และศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอป่าแดด รวมจำนวน 6 คน

- นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสรุปผลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปผลข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นที่ตอบ และนำเสนอในรูปแบบความเรียง

3. ขั้นตอนที่ 3 การเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ได้จากวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) รวมจำนวน 8 คน ดังนี้ 1) ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัด จำนวน 1 คน 2) ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ จำนวน 2 คน 3) ศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน 4) ข้าราชการครู จำนวน 1 คน 5) ครูอาสาสมัคร จำนวน 1 คน 6) ครู กศน.ตำบล จำนวน 1 คน 7) ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Froms) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- ศึกษารูปแบบการสร้างการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
- ร่างแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย จากผลการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง และแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้
- นำร่างแนวทางการบริหารงานวิชาการ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของภาษา และความสอดคล้องของประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
- ปรับปรุงเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา
- นำเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ไปใช้ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ร่างแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย

วิธีรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

- ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ถึงผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการประชุมสนทนากลุ่ม
- ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ตามแผนกิจกรรมที่วางไว้ เพื่อร่วมกันสรุปเป็นแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย
- เก็บรวบรวมแบบบันทึกผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอในรูปแบบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายภาพรวม พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ($\mu = 4.08$, $\sigma = 0.41$) และด้านการนิเทศการศึกษา ($\mu = 4.08$, $\sigma = 0.43$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($\mu = 3.88$, $\sigma = 0.41$)

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษามีการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามจุดหมายของหลักสูตร ($\mu = 4.27$, $\sigma = 0.57$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อกำหนดโครงสร้างหลักสูตร จัดทำรายวิชา คำอธิบายรายวิชา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ($\mu = 3.57$, $\sigma = 0.61$)

ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาด้านกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลายที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน เช่น จัดอบรม ศึกษาดูงาน ประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น ($\mu = 4.35$, $\sigma = 0.60$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการสะท้อนผลการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ครูนำผลไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพต่อไป ($\mu = 3.71$, $\sigma = 0.56$)

ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษาจัดให้มีการวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนตามสภาพจริงและในทุกระดับชั้น ($\mu = 4.35$, $\sigma = 0.57$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการจัดทำและพัฒนาเครื่องมือ เพื่อการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ($\mu = 3.61$, $\sigma = 0.54$)

ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดทำงานวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 เรื่อง เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้อยู่กับผู้เรียน ($\mu = 4.16$, $\sigma = 0.55$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการรวบรวมและเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง ($\mu = 3.64$, $\sigma = 0.60$)

ด้านการนิเทศการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สถานศึกษามีการวางแผนการนิเทศร่วมกับครูในสถานศึกษา และจัดให้มีการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ($\mu = 4.28$, $\sigma = 0.55$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษาด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับสภาพปัญหา และความต้องการตามแผนที่กำหนดไว้ ($\mu = 3.60$, $\sigma = 0.58$)

2. ผลการศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ สรุปได้ดังนี้ 1) จัดทำหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชน 2) นิเทศติดตามผลการจัดการเรียนรู้ และสะท้อนผลการนิเทศ 3) นำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 4) มีการเผยแพร่ผลการวิจัยในช่องทางที่หลากหลาย 5) นิเทศด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับสภาพปัญหาและบริบทของพื้นที่

3. การเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ควรมีการสำรวจสภาพ ความต้องการ และวิเคราะห์หลักสูตร กำหนดโครงสร้าง จัดทำรายวิชา คำอธิบาย หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ นิเทศติดตาม และนำผลการทบทวนมาปรับปรุง 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ควรมีการสำรวจข้อมูล ประชุมวางแผน ดำเนินการตามแผน นิเทศติดตาม และสะท้อนผลการนิเทศ 3) ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ควรมีการประชุมวางแผน กำหนดระยะเวลา ขั้นตอน และวิธีการ จัดทำและพัฒนาเครื่องมือ ตรวจสอบ และปรับปรุงพัฒนา เครื่องมือวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรมีการกำหนดนโยบาย ประเด็น ขั้นตอนและวิธีการ ดำเนินการรวบรวมจัดเก็บผลงานวิจัย ตรวจสอบและนำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไข 5) การนิเทศการศึกษา ควรมีการวางแผนการนิเทศ จัดทำเครื่องมือ ดำเนินการนิเทศ เก็บรวบรวมข้อมูล และปรับปรุงการปฏิบัติงานตามผลการนิเทศ

อภิปรายผล

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย ด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ให้ความสำคัญต่อการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน โดยมีการกำหนดนโยบายและแผนงานด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนอย่างชัดเจน มีการจัดสรรงบประมาณและบุคลากรเพื่อสนับสนุนการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน มีการจัดอบรมและพัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล ศรีสุโข (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พบว่า ระบบการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางควรมีลักษณะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ เน้นการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน เน้นความต่อเนื่องและบูรณาการ เน้นความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ และเน้นความโปร่งใสและตรวจสอบได้

2. การศึกษาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้ พบว่ามีการบริหารงานวิชาการทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ 1) จัดทำหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชน 2) นิเทศติดตามผลการจัดการเรียนรู้ และสะท้อนผลการนิเทศ 3) นำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 4) มีการเผยแพร่ผลการวิจัยในช่องทางที่หลากหลาย 5) นิเทศด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับสภาพปัญหาและบริบทของพื้นที่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการบริหารงานวิชาการ ให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา มีการจัดทำแผนงาน โครงสร้างการบริหารงานวิชาการ และจัดทำแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาให้เป็นปัจจุบันและมีการแต่งตั้งให้มีผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับงานวิชาการในสถานศึกษาอย่างชัดเจน ครูและบุคลากรของสถานศึกษามีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนภาคีเครือข่ายให้ความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร สุขสบาย (2563) ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่ 1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีวิสัยทัศน์และเป้าหมายด้านวิชาการที่ชัดเจน มีทักษะในการวางแผน การจัดการทรัพยากร และการสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรทางการศึกษา 2. การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทันสมัย และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน 3. การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ควรมีคุณภาพ ทันสมัย และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน 4. การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ 5. ความร่วมมือจากผู้บริหารและชุมชนควรสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน

3. แนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ขั้นตอนการวางแผน (Plan) สถานศึกษาจัดให้มีการสำรวจสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และจุดเด่น เพื่อนำมาออกแบบและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน ขั้นตอนการปฏิบัติตามแผน (Do) จัดให้มีการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดโครงสร้างหลักสูตร จัดทำรายวิชา คำอธิบายรายวิชาจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check) จัดให้มีการนิเทศติดตามการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (Act) จัดให้มีการนำผลการทบทวน หรือตรวจสอบ หรือประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กำหนดนโยบาย สนับสนุนทรัพยากร และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีการกำหนดนโยบายและน่านโยบายไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยจัดให้มีการสำรวจสภาพปัจจุบัน ความต้องการ และจุดเด่น เพื่อนำมาออกแบบและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ความต้องการของผู้เรียน และชุมชน จัดให้มีการวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อนำมากำหนดโครงสร้างหลักสูตร จัดทำ

รายวิชา คำอธิบายรายวิชาจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนมีการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา และนำผลมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพิชญ์ เชื้อเจ็ดตน, ไพโรภ รัตนวงศ์, และพูนชัย ยาวีราช (2563: 1-14) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนเชียงแสนอคาเดมี พบว่า แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนเชียงแสนอคาเดมี โดยแยกเป็นรายด้าน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร ควรมีการจัดการหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบท ควรมีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาเป็นส่วนช่วยในการจัดทำข้อมูลสารสนเทศ ที่เป็นปัจจุบัน มีการวางแผนในการใช้หลักสูตรในระยะยาว หลักสูตรสถานศึกษาควรมีความยืดหยุ่นและเน้นที่สามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้จริง 2) ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ควรจัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจในเนื้อหาส่วนต่าง ๆ ของหลักสูตร ต้องนำหลักสูตรที่จัดทำขึ้นไปใช้เพื่อหาข้อดีและข้อเสียเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ สามารถสื่อสารให้ถึงตัวผู้เรียน 3) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตร ควรมีการนิเทศกำกับ ติดตาม เพื่อตรวจสอบและติดตามผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ต้องได้รับการชี้แนะหรือการนิเทศจากผู้มีความรู้โดยเฉพาะ 4) ด้านการประเมินการใช้หลักสูตร มีการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรและนำมาปรับปรุงเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีการประเมินการใช้หลักสูตรในทุก ๆ ปี โดยการประเมินจากครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เพื่อนำผลการประเมินมาจัดทำรายงานสรุปผลการประเมินการใช้หลักสูตรในท้ายปีการศึกษา การประเมินการใช้หลักสูตรต้องตรงตามหลักสูตรที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ จะต้องคำนึงถึงสภาพจริงของการจัดทำหลักสูตรตั้งแต่การวางแผนการใช้หลักสูตร การนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรและรวมถึงการประเมินการใช้หลักสูตร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากการเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดเชียงราย สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ได้ ดังนี้

1.1 หน่วยงานต้นสังกัด สนับสนุนและส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา จัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ให้กับผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และยกย่องเชิดชูความสำเร็จของสถานศึกษาที่มีระบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดนโยบายและแผนงานการพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และสร้างความเข้าใจและความร่วมมือจากบุคลากรในสถานศึกษาในการมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารงานวิชาการ โดยจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

1.3 ครูและบุคลากร ศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการบริหารงานวิชาการ ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการอย่างถูกต้องและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ อย่างเหมาะสม มีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและร่วมดำเนินการตามแผนงานที่กำหนด โดยเน้นการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และนำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของตนเองและของสถานศึกษา โดยนำแนวทางและวิธีการต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอกลุ่มโซนลุ่มน้ำอิง ซึ่งได้แนวทางการบริหารงานวิชาการ 5 ด้านแล้ว ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกพิชญ์ เชื้อเจ็ดตน, ไพโรภ รัตนขวงค์ และ พูนชัย ยาวีราช. (2563). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนเชียงแสนอคาเดมี. วารสารวารสารครุศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. 5(2): 1-14.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2566). พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2566, จาก <http://moe360.blog/2023/03/19/departement-of-learning-promotion/>.
- ณพรพรรณ ชัยพรหม. (2565). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นฤมล ศรีสุโข. (2564). การพัฒนาระบบการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นุชรี เนียมรัตน์. (2562). การบริหารงานวิชาการของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้โรงเรียน สังกัดเทศบาลนครหาดใหญ่. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- วิมล เดชะ. (2559). การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนดีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ศศิธร สุขสบาย. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา. ลำปาง: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเชียงราย. (2565). รายงานผลการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยปีงบประมาณ 2565. เชียงราย: เอกสารอัดสำเนา.
- Deming, Edward W. (1989). *Out of the Crisis*. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology Press.